

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lugduni, M.DC.LI.**

II. An detur ens rationis: vbi illium quidditas magis explicatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

essentia hominis non dicit illius existentiam, & ita homo possibilis totam suam retinet essentiam. Dupliciter posset intelligi essentiam entis rationis non dicere actu cognosci sed posse cognosci. Primum eo sensu, quo dicere solemus essentiam hominis non consistere in hoc quod est actu ratiocinari, sed in hoc quod est posse ratiocinari, & essentiam quantitatis non consistere in actuali impenetratione, seu extensione, sed in hoc quod est petere extensionem, seu impenetrationem, ratione cuius potest existere homo quin actu ratiocinetur, & quantitas quin actu sit extensa, aut impenetrata eo præcisè, quod homo possit ratiocinari, & quantitas petat extensionem, & impenetrationem. In hoc sensu alienum est ab omni veritate essentiam entis rationis consistere in hoc quod est posse cognosci, quia nullum aliud habet esse præter hoc quod est actu cognosci, & ex eo præcisè quod cognoscatur habet suum primum esse.

4 Alio sensu potest dici essentiam entis rationis tantum dicere posse cognosci, hoc est essentiam metaphysicam entis rationis ut præcisè ab existentia non dicere hoc quod est actu cognosci, seu ipsam terminationem passivam cognitionis actu existentem, sed tantum ut possibilem, quia sicuti essentia metaphysica entis rationis non dicit ipsum ens rationis existere, ita non dicit existere terminationem passivam cognitionis, per quam constituitur, sed hanc terminationem ut possibilem eo modo, quo consideratur ens rationis. In hunc sensum videntur loqui recentiores, in quo neque aliquid impugnandum, neque notandum in illorum doctrina invenio, nullum enim ens, ut purè possibile, dicit actu existere id per quod essentialiter constituitur, sed eo modo, quo ens intelligitur, intelliguntur omnia illius prædicata constitutiva. Sic homo possibilis non dicit actu existere potentiam formalem, aut radicalem ratiocinandi per quam constituitur, neque vno possibilis dicit actu esse extrema, ex vi illius unita, licet illius essentia non consistat in hoc quod est posse vni, sed in ipso formali actu vniendi, & quoties intelligitur vno intelligitur actus vniendi, si vno est possibilis, intelligitur actus vniendi possibilis, non dico potentiam physicam ad actum vniendi in statu possibilitatis, seu in potentia metaphysica, in quo nullam dicit formalitatem distinctam ab ipso actu exercito, sic de ente rationis philosophandum est, quod dicit essentialiter actum passivè cognoscendi, & actuale terminationem cognitionis, seu actu cognosci ita ut implicet existere quin actu cognoscatur, & hoc fit totum suum esse: poterit tamen intelligi ens rationis possibile ex eo, quod intelligatur possibile hoc quod est actu cognosci, sicuti actio consistit in determinatione actuali principij effectivi, & intelligi potest possibile, ex eo quod intelligatur possibile determinatio principij effectivi, etiam si nullum principium sit actu determinatum, & vno dicit essentialiter actu necesse extrema, poterit tamen intelligi vno possibilis ex eo quod possibile intelligatur hoc quod est actu necesse extrema etiam si nulla extrema existant actu connexa. Ex hoc tamen nemo ausus est asserere essentiam vniens consistere in hoc quod est posse vni, sed absolute dicendum est consistere in actu vniendi, qui intelligitur existens quando vno sit existens, & intelligitur tantum possibile quando vno sit tantum possibile. Sic absolute dicendum est essentiam entis rationis consistere in hoc quod est actu cognosci, quod erit existens quando ens rationis sit existens, & erit tantum possibile metaphysicè quando ens rationis tantum sit possibile.

5 Secundum hanc doctrinam illud erit ens rationis, quod actu cognoscitur, seu habet esse obiectivè in intellectu, & non habet aliud esse extra intellectum, seu quod est obiectivè in intellectu, & non physicè in se ipso. Sed insurgit difficultas, an quando ego iudico existere aliquod obiectum, quod re vera non existit, sed posset absque vlla contradictione existere, v.g. quando dico Petrum currere qui posset currere, & potentiam habet ad currendum absque vlla actus currendi repugnantia, & de facto non currit, an tunc cursus ille actualis obiectivè existens in intellectu dicendus sit ens rationis. Affirmant Hurt. dif. 19. sect. 5. & Ariag. disp. 6. sect. 3. subsect. 1. quia cursus ille actualis eo modo, quo intellectui obicitur nullum habet esse præter obiectivum in intellectu, quia etiam si in se sit possibilis, non tantum est, ut possibilis, sed ut existens, quia ratione intellectum non habet esse, & ita tantum est obiectivè in intellectu quod est formaliter esse ens rationis.

6 Huiusmodi obiecta tantum possibilea actu terminantia

circa ipsorum existentiam non esse entia rationis fert communis sententia, quæ ego, ut veriorè amplector. Ratio est: possibilitas intrinseca rei, & existentia ipsius ex parte obiecti intrinsecè, & in se non distinguuntur: ergo idem obiectum habet iudicium quod fertur in possibilitatem cursus Petri, cum dico *cursus Petri est possibilis*, & iudicium quod fertur in existentiam eiusdem cursus cum dico *cursus Petri est existens*: sed obiectum prioris iudicii non est ens rationis: ergo neque obiectum posterioris iudicii erit ens rationis, quia implicat idem obiectum absque vlla formalitate intrinseca invariata esse ens rationis, & non esse ens rationis. Possibilitatem intrinsecam rei, & illius existentiam formaliter non distingui ex parte obiecti probavi cum Hurtado, & Ariaga Controv. secunda, Puncto secundo. Prior consequutio, videlicet ferri in idem obiectum actum, qui attingit possibilitatem actus, & qui attingit illius existentiam, ex identitate inter possibilitatem, & existentiam legitime inferitur. Posterior per se nota videtur, quia ex apprehensione terminorum notum est non posse idem obiectum intrinsecè invariata esse ens rationis, & non esse ens rationis; esse ens rationis, & esse ens reale.

7 Dices idem obiectum diverso modo cognitum posse esse ens reale, & esse ens rationis respectu diversarum cognitionum, sicuti idem obiectum respectu diversarum cognitionum potest esse verum, & potest esse falsum. Contra: obiectum esse verum non tantum sumitur ab obiecto, sed ab obiecto & actu, utrumque enim dicit veritas, & falsitas, ex quo rectè fit hoc obiectum cum hoc actu veritatè componere, & denominari verum respectu illius, & cum alio actu componere falsitatem, & respectu illius denominari falsum; obiectum autem esse reale, aut rationis debet sumi non ab actu per quem cognoscitur, sed ab illo quod intrinsecè dicit obiectum, quod terminat actus ut adæquatè ab actu distinctum: ergo non poterit obiectum dici reale, aut rationis per diversos actus, quos terminat, si in se ut distinctum ab actibus, manet idem, sed necessariò dum permanet cum eisdem formalitatibus, quæ se tenent ex parte obiecti, siue eundem, siue diversos actus terminet, semper habebit eandem omnino naturam entis realis, aut entis rationis, ita ut si respectu vnius actus sit ens reale, respectu omnium ens reale sit, si respectu vnius sit ens rationis respectu aliorum similiter ens rationis, sicuti obiectum quod respectu vnius actus est substantia, respectu omnium erit substantia, & obiectum quod respectu vnius actus est accidens respectu omnium accidens est, quia non ab actibus, sed à se habet esse substantiam, vel accidens.

8 Dices. obiectum habere hoc quod est esse ens reale non habere à se, sed ab actibus, quibus cognoscitur. Contra: quidquid obiectum habet ab actu intellectus, quo cognoscitur est illi extrinsecum: sed obiectum esse reale conuenit illi per suam essentiam, & per prædicata summè intrinseca: ergo non habet esse reale ab actu intellectus: ergo obiectum quod respectu vnius actus est reale, respectu omnium erit reale: ergo respectu nullius actus poterit esse ens rationis.

9 Argumentor secundò: quando ego iudicium fero de possibilitate intrinseca Petri non existentis, illa possibilitas non habet esse physicè in rerum natura, sed tantum obiectivè, & conditionatum, hoc est, quod absque vlla contradictione illud haberet. Sed totum hoc habet existentiam eiusdem Petri possibilis, & non existentis: ergo sicuti possibilitas Petri non existentis, dum terminat iudicium, & actu obicitur, quin habeat aliud esse absolutum, præter hoc quod est obiecti, non est ens rationis, ita neque existentia, etiam si obicitur iudicio, seu sit obiectum iudicii, & nullum habeat esse absolutum præter hoc quod est obiecti, ex eo quod illud habeat conditionatum, seu ex eo quod absque vlla contradictione existeret ex vi cuius possibile dicitur, non erit ens rationis, sed reale.

10 Ex his patet solutio ad argumentum Hurtadi & Ariagæ cui respondeo obiectum non existens, quod potuit existere sub illa ratione formali existendi, sub qua determinat iudicium, habere esse possibile, seu conditionatum, quod sufficit ut non sit obiectum rationis, sed reale. An sit de conceptu entis rationis aliter ac est cognosci dicā Punct. 7. n. 13.

PUNCTUM II.

An detur ens rationis, ubi illius quidditas magis explicatur.

Explicui quid nomine entis rationis intelligatur, & quas formalitates importet; videndum est modò, an ens

Gg 4

rationis

rationis per formalitates explicatas constitutum possit existere. Est ens rationis, ut ex dictis constat ens cognitum, quod, neque habet esse actuale, neque possibile, videndum est modò, an possit dari ens cognitum, quod neque habeat esse actuale, neque possibile extra cognitionem, sed totum suum esse sit intra cognitionem, seu in esse obiecti.

2 Vallesius, quem aliqui recentiores sunt sequuti, negant dari entia rationis, de quibus multi hac unica ratione acti esse putant. Prædicti auctores, aut cognoscunt entia rationis, quæ dicunt non posse existere, aut illa non cognoscunt. Si dicant illa non cognoscere reprehendendi sunt, quia audent iudicare de obiecto quod non valent cognoscere, insuper cōvincuntur facillè illa cognoscere, quia omnino iudicium, etsi negatiuum sit includit cognitionem obiecti, de quo fertur iudicium: si dicant illa cognoscere, ergo conficiunt, & dantur entia rationis, quia facere ens rationis, & hoc existere nihil aliud est, quam cognoscere ens rationis, & hoc cognitum esse.

3 Alij non apertè negantes entia rationis asserunt ens rationis ex parte obiecti nihil fictum includere, sed tantum plures existentias rerum inexistibilibus, in quorum aggregato consistit ens rationis, etsi quælibet entitas in illo inclusa seorsum sumpta, illiusque existentia realis sit. Negant ex parte obiecti aliquid in se absolute fictum, quod seclusum ab aliis entitatibus, cui adiungatur sit ens rationis contra quos posset fieri argumentum, quod modò faciendum contra illos, qui absolute entia rationis negabant; necesse enim est ipsos cognoscere illud ens simplex fictum, quod negant, quod eo ipso quod cognoscatur existit. Hac omitto, & pergo ad explicationem huius sententiæ. Auctores, qui affirmant ens rationis consistere in illo aggregato rerum inexistibilibus, quatum quælibet seorsum sumpta existere potest, duplici modo sententiam hanc defendunt. Affirmant quidam extrema, quæ vnita concipiuntur in illo aggregato vniri formaliter per ipsam cognitionem v.g. cum quis apprehendit hominem identificatum cum leone, apprehendit hominem realem, & leonem realem, quos vnit per propriam ipsius cognitionem, per quam hominem, & leonem in se distinctos instat vnus apprehendit eo modo, quo in constructione vniuersalis indiuidua, quæ ex parte obiecti plura sunt, sunt vnum intentionaliter per cognitionem, ex vi cuius instat vnus apprehenduntur, nulla ex parte obiecti ficta vnitate. Hac ratione explicatam sententiam hanc tradit P. Herice tr. de scientia Dei disp. 8. c. 1. n. 1. pro qua refert nostros Comimbri. quam nullo fundamento confirmat, sed asserit ab ipso in Dialectica propugnatam fuisse. Alij vnionem, seu identitatem extremorum, in quibus vnio, & identitas non potest intercedere, non in cognitione, sed ex parte obiecti in illo aggregato vnionem, vel identitatem aliunde arreptam constituunt, per quam extranea extrema concipiuntur vnita, & identificata: exempli gratia apprehendit quis hominem identificatum cum leone, in hac apprehensione se tenet ex parte obiecti homo, & leo, & identitas, quæ est inter animal, & rationale, per quam apprehenduntur identificari homo, & leo, quin apprehendatur aliquid per se fictum, quia homo, & leo, & identitas inter animal, & rationale sunt reales entitates. Similiter cū quis apprehendit Deum album, apprehendit Deum, albedinem, & inter Deum, & albedinem, realem informationem, quæ realiter est inter albedinem, & agnum, in quibus obiectis nihil per se fictum apprehendit, sed tantum ipsum aggregatum fictum dici potest.

4 Sententia hæc vtroque modo explicata æquè displicet, quam per partes impugnabo, prius tamen contra auctores vtriusque dicendi modi noto, non rectè dicere ens rationis includere aggregatum rerum inexistibilibus, quia omnia illa, quæ in aggregato constituunt, non solum singula seorsum possunt existere, sed omnia inter se realiter coexistere valent, quia in sententia P. Herice, aggregatum, in quo consistit ens rationis; quo apprehenditur homo identificatus cum leone tantum dicitur ex parte obiecti hominem, & leonem, qui non solum existere seorsum; sed simul inter se, cum identitate ipsorum, quæ in cognitione consistit, coexistere valent. Similiter aggregatum, quod constituitur iuxta secundum dicendi modum includens hominem, & leonem, & identitatem inter animal, & rationale nullam entitatem includit, quæ nõ possit omnibus aliis coexistere, & de facto omnes coexistunt modo in hoc instati temporis, in quo existunt homo, leo, & idèntitas inter animal, &

rationale: ergo aggregatum, quod constituit vtraque sententia, non solum dicitur entitates existibiles; sed coexistibiles, quæ de facto inter se coexistunt, neque aliquid fictum ponitur ex parte obiecti, cum omnia, quæ se tenent ex parte obiecti sint realia, neque ex parte actus quia ipsa cognitio realis est, negat ergo hæc sententia vtroque modo explicata dari entia rationis, quod non clare illius auctores audent affirmare.

PRIMA CONCLUSIO. Contra primum dicendi modum quando ego apprehendo identificatum hominem, & leonem, seu rationale, & inanimabile, identitas horum extremorum non consistit in cognitione, sed in aliquo quod se tenet ex parte obiecti. Ratio est, quando ego affirmo *homo est leo*, non tantum non apprehendo distinctionem inter hominem, & leonem, sed apprehendo positivam identitatem, quam his externis conuenire affirmo: ergo hæc identitas se tenet ex parte obiecti. Sed cognitio non se tenet ex parte obiecti, ut per se notum est, non enim quotiescumque ego per errorem dico *homo est leo*, cognosco cognitionem meam, neque ipsa cognitio est reflexa supra se ipsam: ergo identitas, quam apprehendo, & prædico non consistit in cognitione. Secundo: quando dico hominem esse lapidem, non apprehendo identitatem tantum intentionalem, sed entitatum physicam tenentem se ex parte obiecti apprehensi. Sed cognitio non potest esse identitas physica entitatum tenens se ex parte obiecti, sed tantum intentionalis tenens se ex parte actus: ergo non apprehendo identitatem, quæ in cognitione consistat. Maiorem probatio: cetera patent. Quando ego apprehendo, seu iudico hominem esse leonem, physice à parte rei esse idem apprehendo, seu iudico esse idem per identitatem physicam existentem à parte rei, quæ verè non est, ideoque illud iudicium est falsum, quod verum esset, si tantum attingeret identitatem intentionalem, quæ verè est dum existit cognitio, in qua consistit: ergo apprehendo, seu iudico identitatem physicam, & realem tenentem se ex parte obiecti.

SECUNDA CONCLUSIO. Quando homo, & leo apprehenduntur identificati, hoc est precisè non apprehensio positivè identitatis, sed tantum apprehenduntur per quamdam apprehensionem ex vi cuius non percipitur distinctio inter vtrumque, sicuti apprehenduntur in hoc complexo animal, illorum identitas negatiua consistit in cognitione, tunc autem nullum fit ens rationis, neque positivè dicitur *homo est leo*, & sed tantum apprehenditur homo, & apprehenditur leo, & non apprehenditur distinctio inter hominem, & leonem. Probatur hæc conclusio dum de vnitate vniuersalis disputabam, quam hic tradidi, vt notum fieret, quæ vnitas, vel idèntitas potest in cognitione consistere, & ne ex hac vnitate negatiua, quæ consistit in cognitione confusa, & quæ ex parte obiecti non apprehenditur, fieret argumentatio ad vnitatem, seu identitatem positivè tenentem se ex parte obiecti, quæ positivè de extremis prædicatur.

TERCIA CONCLUSIO. Quando homo, & leo apprehenduntur identificati, identitas apprehensa non est illa, quæ intercedit inter animal, & rationale, sed alia ficta, & chimerica, quæ in nullo existit, neque existere potest. Probo hæc conclusionem: identitas inter animal, & rationale tantum identificat animal, & rationale, & non hominem, & leonem, sed identitas apprehensa identificat hominem, & leonem, ergo identitas apprehensa non est illa, quæ reperitur inter animal, & rationale. Dices identitatem, quæ est inter animal, & rationale non identificare realiter hominem, & leonem, sed illos identificare per rationem. Contradictas, quæ per rationem identificat hominem, & leonem apprehenditur per se ipsa immediate attingens hominem, & leonem: ergo apprehenditur cum quodam prædicato, ex vi cuius immediate attingit hominem & leonem: sed hoc prædicatū non reperitur in identitate reperta inter animal, & rationale: ergo identitas apprehensa habet aliquod prædicatū constitutivum, quod non reperitur in identitate reperta inter animal & rationale: ergo non est eadè idèntitas, sed essentialiter ab illa distincta. quia id, quod habet aliquod prædicatū constitutivum distinctum ab alio, ab illo distingui necesse est. Eandem rationem rursus breuiter expendo: identitas apprehensa inter hominem, & equum ex prædicato essentiali, quod intellectus in illa concipit est attingentia hominis, & equi, quia per se ipsa apprehenditur essentialiter attingens hominem, & equum, sed idèntitas, quæ est inter animal, & rationale nõ est attingentia hominis, & equi: ergo essentialiter distinguitur idèntitas, quæ apprehenditur inter

inter hominem, & equum ab identitate, quæ est inter animal, & rationale. Dices intellectum superaddere identitati, quæ est inter animal, & rationale attingentiam ad hominem, & equum. Contrà: illa attingentia, quam tu vocas superadditam non additur alicui, quod iam supponatur unio inter hominem, & equum, sed est id, per quod constituitur unio illa, quæ percipitur inter hominem, & equum: ergo unio percepta inter hominem, & equum constituitur essentialiter secundum hunc dicendi modum ex identitate inter animal & rationale, & ex illa attingentia, quam intellectus fingit: ergo est identitas chimerica conficta ex identitate reali, & attingentia ficta. Deinde quid sit de constitutivione identitatis, illa attingentia ad hominem, & leonem, quæ superadditur identitati, quæ est inter animal & rationale, ut intelligatur identificans hominem cum leone, neque existit, neque potest existere: ergo est purè ficta: ergo in ente rationis, quod fingitur, quando agnoscitur homo identificatus cum leone, apprehenditur ex parte obiecti aliquid omnino fictum, & chimericum, quod negant, qui in aggregato rerum inexistibilem ens rationis constituunt, siue hoc obiectum fictum sit identitas, siue modus attingentia superadditus identitati, quæ est inter animal, & rationale, ut percipiatur identificans hominem, & equum. Idem, quod dixi de identitate inter hominem & equum intelligendum est eodem modo de unione ficta inter Deum, & albedinem, & de distinctione reali, seu relatione partis ad partem inter animal, & rationale.

8 **QUARTA CONCLUSIO.** Quando apprehenditur ens rationis omnino simplex absque ulla compositione totum id, quod ex parte obiecti apprehenditur, est chimericum, & fictum. Conclusionem probò, & declaro: Quando apprehendo alium Deum summe simpliciter distinctum à Deo Optimo Maximo, & illi similem, apprehensio terminatur ad obiectum fictum secundum se totum Ratio est manifestata: Deus ille apprehenditur simplex, & incooperatus ad instar Dei Optimi Maximi existentis: ergo non est aliquid in illo Deo quod possit esse obiectum reale, & aliud quod sit obiectum rationis terminans apprehensionem: ergo vel totum obiectum est reale, vel totum est fictum, ubi enim neque per rationem est unum, & aliud, non potest esse unum reale, & rationis aliud: totum esse fictum, & non reale facile probatur: obiectum illud apprehensum, est quidam Deus, qui non est hic verus Deus existens: sed omnis Deus, qui non sit hic verus Deus de facto unicus existens, est chimericus, & repugnans: ergo Deus ille apprehensus distinctus à Deo Optimo Maximo est simulacrum quoddam mente fictum, & omnino chimericum.

9 Dices nihil apprehendere ex parte obiecti quando apprehendo alium Deum distinctum à Deo Optimo Maximo, quàm ipsum Deum verum, ut distinctum à se ipso. Contrà: quando apprehendo Deum distinctum ab isto Deo vero, illi apprehendo distinctum per suammet intrinsecam entitatem à Deo vero existente: ergo apprehendo in illo aliquid prædicatum positum, quod non est in Deo Optimo Maximo: ergo apprehendo Deum constitutum per alia prædicata ab his quæ sunt in Deo vero existente: ergo non apprehendo eundem Deum, sed alium ab isto distinctum.

10 Ex his inferes ens rationis semper includere aliquid fictum, & aliquando constare ex rebus veris, & realibus, & ex aliquo rationis, ut contingit in esse rationis, quo concipio Deum album, in quo Deus, & albedo reales entitates sunt; informatio autem albedinis respectu Dei est ficta, ratione cuius totum concretum *Deus albus* dicitur fictum, & in his entibus rationis, non solum identitas, unio, seu relatio est rationis; sed aliquando etiam extremum alterum, ut contingit, si apprehendatur Deus alius distinctus à Deo Optimo existente informatus albedine, in quo casu subiectum, quod concipitur albedine informatum est fictum, & informatio similiter est ficta, forma autem, quæ est albedo, realis est. Aliquando verò totum obiectum fictum est, ut contingit quando obiectum apprehensum est omnino simplex. Inferes secundo causalitatem, ex qua resultat ens rationis esse cognitionem, per quam cognoscitur, quæ illius ex rinfeca existentia dici potest, non tamè intrinseca, quia ex stentia entis rationis non distinguitur ab ipso ente rationis, quod à cognitione reali distingui necesse est, quia nihil fictum identificatur cum aliquo reali, & quia ens rationis consistit in obiecto cognitionis, quod à cognitione distinguitur, cognitio enim, quæ hircoceruum agnosco, non ad se ipsam terminatur.

Notabis etiam denominationem cogniti esse superadditam enti rationis provenientem à cognitione, ex vi cuius est, & cognoscitur, quia licet non habeat aliud esse præter illud, quod habet ex eo quod cognoscatur, seu quod resultat ex cognitione, nihilominus illud esse ex vi cognitionis resultat denominationem cognitum cognitione reali, quæ denominatio ex parte formæ realis est, & ex parte obiecti omnino ficta. Rem clarè percipies exemplo entis realis per physicam actionem producti. Calor productus nullum aliud esse habet præter illud, quod recipit ex vi productionis, nihilominus denominatio producti, etsi ab illo sit inseparabilis, illi est superaddita præcedens ab actione distincta ab ipso calore, sic contingit in hircoceruo, qui ex vi cognitionis recipit illud esse obiectum, quod tantum habet denominari cognitum per cognitionem ab illo distinctam, seu per causalitatem, ex vi cuius resultat, quæ in cognitione consistit. Inferes ex hac doctrina cum dicitur ens rationis nullum aliud habere esse præter hoc quod est cognoscitur, non ita debere intelligi, ut ipsi cognosci sit ipsi esse entis rationis, seu ipsum ens rationis, quia cognosci dicitur cognitionem ipsam, quæ ab ente rationis distinguitur. Intelligendum est illo loquendi modo ens rationis non habere aliud esse præter illud quod resultat ex cognitione, cui aduenit denominatio cogniti, neque habere aliud fieri præter cognosci.

Multi moleste inquirunt, & prolixè disputant, quid sit illud fictum obiectum, quod denominatur cognitum, & resultat ex cognitione, in quo consistit ens rationis, qui ut bene notat Arriag. disp. 6. sect. 5. in fine, difficile percipiunt, quid sit ens rationis, quia existimant in illo aliquid reale reperiunt. Est ergo illud obiectum, in quo formaliter ens rationis consistit, non aliquid reale existens, aut possibile, sed tantum purè terminans cognitionem, in quod fertur cognitio, quæ dicitur factiva entis rationis, quod clarioribus terminis explicari non valet, neque illius quod non est proprium esse amplius est indagandum, esse enim per rationem non est esse: quod enim per rationem tantum est simpliciter non habet esse; sed potius illius non esse supponitur, ut per rationem habere esse dicatur.

Obiic. primò: cognoscibilitas est passio entis realis: ergo ens purè fictum, & non reale non potest esse cognoscibile. Resp. cognoscibilitas sequi naturam entitatis, & quale fuerit ens, tale esse illius cognoscibilitatem obiectivam, quia hæc non distinguitur ab ente, & ita cognoscibilitas entis realis est ens reale, & cognoscibilitas entis rationis est ens rationis. Instabis ens rationis est cognoscibile realiter: ergo habet cognoscibilitatem realem. Probo antecedens: ens rationis cognoscitur realiter: ergo est cognoscibile realiter. Antecedens negat nemo, consequentia videtur efficax, quia unquodque cognoscitur in quantum est cognoscibile. Resp. magnà committi æquivocationem in termino *realiter*, quæ aufero distinguendo primū antecedens: ens rationis est cognoscibile realiter, sumpto termino *realiter* ex parte cognitionis, quod est dicere, est cognoscibile per cognitionem realem, concedo antecedens: ens rationis est cognoscibile realiter, sumpto termino *realiter* ex parte obiecti, ita ut sit idē, ac dicere: ens rationis habet in se cognoscibilitatem obiectivam, quæ sit entitas realis, nego antecedens: ergo est cognoscibile realiter distinguo consequens: extrinsecè ratione cognitionis realis, quæ ad illud potest terminari, concedo consequentiam: intrinsecè per propriam cognoscibilitatem entitativam, nego consequentiam. Ut rem explicarem distinctionis terminos pluribus exposui verbis, quos paucis arguenti darem distinguendo illud primum antecedens: ens rationis est cognoscibile realiter: ex parte actus concedo: ex parte obiecti nego.

Obiic. secundò: Cognitio supponit obiectum, circa quod versatur. Sed ens rationis per cognitionem factum non potest supponi ad cognitionem; ergo cognitio non potest ferri in ens rationis tanquam in obiectum. Resp. cognitionem terminatam ad ens rationis esse quasi factivam sui obiectivi (dico quasi quia ens rationis sicuti propriè non est, propriè non fit) & illud non supponere, neque ab illo à priori trahit speciem, sicuti productio non supponit terminum, in quem tendit, neque ab illo à priori recipit entitatem, aut specificationem, ut dicebam Contr. 14. de anima Punct. 4. & 5.

Obiic. tertio: Intellectus non potest producere speciem expressam obiecti, cuius non habet speciem impressam: sed non habet speciem impressam entis rationis: ergo non potest producere

producere speciem expressam illius. Resp. intellectum per alias species producere speciem expressam obiecti, cuius non habet proprias species impressas. Instabis: species impressæ ordinantur ad producendam speciem expressam obiecti cuius propriæ dicuntur: ergo non possunt producere speciem expressam aliorum obiectorum, quorum non sunt propriæ. Intendit probare argumentum non posse à nobis cognosci obiecta quorum species proprias non habemus, ex quo inferretur tantum cognosci à nobis in hac vita accidentia, quæ sensibus externis percipimus, & aliquos internos actus, quos experimur, non verò Deum, neque Angelum, imò neque substantiam aliquam materialem, quia horum obiectorum species proprias non habemus, quod in nullius mentem potest incidere. Resp. quamlibet speciem impressam ordinari ad producendam speciem expressam obiecti cuius est propria species, per accidens, tamen ex coniunctione aliarum, cum quibus coniungitur, omnes per modum vnius principij, quasi per monstruosum partum producant speciem expressam, quam nulla species impressa, ex his, quæ principium illud adæquatam constituunt seorsim sumpta intendebat producere.

16 Obiic. quarto: ens reale non potest dependere ab ente rationis: ergo non potest dari cognitio realis de ente rationis. Antecedens est certum, quia nihil reale physicum est dependens ab illo quod non est reale; sed tantum per fictionem existit. Consequentiam proba: Cognitio de ente rationis implicat existere non existente ente rationis: ergo non existente ente rationis non existeret cognitio circa illud: ergo eo ipso quod datur cognitio terminata ad ens rationis ab ipso ipso quod datur cognitio terminata ad ens rationis non posse adhuc de potentia absoluta existere, quin existat ens rationis eo modo, quo existere dicitur, nego tamen sequi ex hoc cognitionem realem dependere ab ente rationis, quia hæc connexio non est effectus cum causa, neque adhuc causæ cum effectui, qui propriè sit effectus, sed tantum representationis cum obiecto, non secundum esse reale, sed secundum esse terminatum, quod in ente rationis nihil reale est, sed purè fictum per se ipsam cognitionem, quæ ad illud quod non est terminatur.

17 Obiic. quinto: ens rationis independenter ab omni intellectu est ens rationis: ergo ante omnem cognitionem: ergo non habet esse ex eo, quod cognoscatur. Resp. falsam esse propositionem, si illud est dicat existentiam actualē, vel potentialem, quia existentia actualis entis rationis necessariò est ab actuali cognitionis existentia, & existentia potentialis seu possibilis ab existentia potentiali, seu possibili cognitionis. Si autem illud est dicat connexionem essentialē prædicatorem, ita ut faciat hunc sensum: ens rationis ita essentialiter est ens rationis, ut eo ipso quod sit necessariò sit futurum ens rationis, & non possit facere intellectus, ut sit aliud, vel ut non sit ens rationis propositio est vera, sed eodem modo homo, qui essentialiter dependet à Deo, ita est animal rationale, ut eo ipso quod supponatur existens non possit de potentia absoluta non esse animal rationale aut esse aliquid distinctum ab animali rationali.

PUNCTUM III.

Divisio entis rationis in ens rationis ratiocinans, & ratiocinantis, seu chimæricum.

Vulgaris est divisio entis rationis in ens rationis cum fundamento in re, & ens rationis sine fundamento in re: hoc dicitur ens rationis ratiocinans, & purè chimæricum, illud rationis ratiocinans. De hac divisione multum dissentiant recentiores, quidam illam impugnant, quia existimant omnia habere fundamentum in re. Pro hac sententia referunt P. Soar. disp. 42. Metaph. sect. n. 1. & referre possent P. Vals. a. p. disp. 114. n. 15. ubi docet intellectum humanum nullam fingere relationem rationis pro libito suo: sed cogi ad illas fingendas. Alij asserunt nullum ens rationis habere fundamentum in re, sed omnia ab ipso vilo fundamēto fingi ab intellectu. His patrocinari videtur Hurt. disp. 19. sect. 4 §. 72. ubi asserit omne ens rationis esse fictum sine fundamento in rebus proximo, vel remoto, quod constare dicit ex D. Thom. opusc. 42. cap. 1. & se ipsum refert §. 64. & 69. & per totam sectionem tertiam ubi eandem tradit doctrinam. Ceterum si attentè inspicatur Hurt. mens

constabit ipsum tantum docere nullum dari fundamentum in rebus, ex quo mediātē ens rationis oriatur, vel in quo proximè aut remotè radiceatur, sed tantum immediātē ex cognitione resultare: verò hæc cognitio fundamentum habeat in rebus ipsis, vel illo careat, locis citatis Hurt. non definit.

Recentiores, qui asserunt nullum ens rationis habere fundamentum in re, suam sententiam suadent ex eo, quod non fiat ens rationis cum concipitur hircocerius, alie ve huiusmodi chimæra cum exclusionē suæ existentie, seu per actum, quo iudicetur, vel apprehendatur non existens, sed per actum, quo positiuè apprehendatur, ut existens, habens verum esse ad quem actum, nullum cogit fundamentum, quia etsi ex eo quod cognoscimus, negationem hircocerui, teneamur hircocerum apprehendere, non teneamur illum apprehendere, aut iudicare ut verè existens, sed possumus illum iudicare, ut exclusum ab existentia, in quem actum, potius quàm in alium inclinatur cognitio negationis illius, ex vi cuius nullum sit ens rationis. Non aſſentior huic dicendi modo, quia existitio per actum, quo iudicamus existentiam hircocerui, esse impossibilem, seu esse negatam existentie fieri ens rationis, quia per actum illum apprehendimus ipsam hircocerui chimæram distinctam à negatione sui, imò de illa iudicium ferimus, cum dicimus non existere, quæ chimæra, ut distincta negatione eo modo quo apprehenditur tantum habet esse obiectivum in intellectu, & est purum figmentum. Itaque cum ego dico, hircocerius non existit in rerum natura, duo se tenent ex parte obiecti huius actus: negatio existentie, & ipsa existentia hircocerui, cui ego affirmo negationem accideret. Negatio existentie hircocerui est ens reale negativum, quia realiter à parte rei est negatio existentie hircocerui, quæ nihil aliud est, quàm non esse existentiam hircocerui, existentia hircocerui tantum habet esse obiectivum in intellectu, & est purum figmentum. Neque intellectus valet apprehendere chimæram, ut non existentem, quin ipsam chimæram positiuè existentiam apprehendat, tanquam id, quod remouet negatio, quia chimæra non existens dicit ipsam chimæram, & dicit negationem existentie, & cognitio negationis existentie chimære respicit tanquā obiectum directum negationem realem, & tanquā obiectum indirectum, & oblique cognitum existentiam ipsius chimære, quæ est primum figmentum, neque est inconueniens apprehensionem seu iudicium attingere extrema contradictioni, aut priuationi opposita, dum non est formalis assensus circa verum obiectum, potius enim sæpe sæpius id necessarium est, quia non valet intellectus cognoscere priuationem, quin cognoscat habitum, quem priuatio remouet.

Recentes, qui asserunt omne ens rationis habere fundamentum in re, sic arguunt, nullum est ens rationis, cuius non datur in re negatio realis, sed quilibet negatio necessariò cogit intellectum, ut cognoscat habitum, cuius est negatio: ergo nullum est ens rationis, quod non habeat aliquid in re, videlicet sui negationem, quod cogat intellectum ad illud cognoscendum. Positiuum aliud fundamentum ad omne ens rationis cognoscendum ego designo. Omne ens rationis est obiectum alicuius cognitionis realis: ergo, qui distinctè cognouerit illam cognitionem, cuius ens rationis est obiectum debet illud necessariò cognoscere: ergo aliquid reale datur in rerum natura, quod cogat intellectum cognoscere quodcunque ens rationis. Primum antecedens est per se notum, consequentia facile probatur. Nulla cognitio potest distinctè cognosci, quin cognoscatur suum obiectum: ergo cognitio illa, quæ terminatur ad hoc ens rationis, quam dari certum est, non potest cognosci, quin cognoscatur hoc ens rationis: ergo datur aliquid reale, quod non possit cognosci, quin cognoscatur hoc ens rationis, & idem dico de quocunque alio.

Rationibus prædictis inueniri fundamentum in re, non solum, quæ inuiter intellectum, sed quæ illud cogat ad ens rationis cognoscendum, & fingendum, quod est idem, non inficior, verum adhuc potest subsistere prædicta entis rationis distinctio, ex eo, quod his fundamentis prædictis, & aliis similibus, si quæ sunt alia communia omni entis rationis cognoscendo, in quibus omne ens rationis exegitabile par fundamentum habet, quod ad illud cognoscendum, & fingendum cogat intellectum apprehendentem illius negationem, vel cognitionem ad illud terminatam: sunt alia entis rationis quorum cognitiones specialia habent fundamenta distincta ab illis, quæ communia sunt omni cognitioni.